

Verksamhetsplan för samiskprofilerad
förskoleverksamhet, pedagogisk
omsorg och samisk undervisning i
grundskola 2023-2026
- samiskprofilering barn, unga och elever

Dnr: KS-2022-0326-610, fastställd av kommunstyrelsen 2023-02-13, §8

Dorotea kommun
Kraapohken tjielte

Sammanfattning

Förskola och skola är mycket betydelsefulla när det gäller arbetet för att revitalisera samiska och ge samiska barn tillgång till sitt språk och sin kultur. Språket är en viktig del av identiteten och något som visar vem man är. Att som barn få samiska språket och kulturen inom förskola samt undervisning i sitt modersmål i grundskola, är föräldrarnas val, samiska barnens rättigheter, statens och kommunens skyldighet. Samiska barn har rättigheter och skall erbjudas omsorg, utvecklas samt läras i samisk kultur och samiskt språk. Riksdagen, regeringen, den regionala och kommunala verksamheten har alla ansvaret för att följa de mänskliga rättigheterna. I Sverige skyddas de mänskliga rättigheterna genom Sveriges grundlag samt andra lagar och förordningar. Dessutom gäller Europeiska konventionen som skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna som lag i Sverige sedan år 1995. Dorotea kommun skall arbeta aktivt för att bemöta behoven gällande samiska barn och elever.

För att förverkliga regeringens minoritetspolitiska strategi är en verksamhetsplan framtagen gällande samiskprofilerad förskola/pedagogisk omsorg och grundskola inom Dorotea kommun. Verksamhetsplanen beskriver kommunens riktlinjer, åtgärder kort- och långsiktiga mål. Den skall vara ett verktyg i det dagliga och långsiktiga arbetet med att skydda de lagliga rättigheterna. Planen skall också vara ett stöd i minoritetsarbetet samt implementeras i förskola, pedagogisk omsorg och grundskola.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Innehållsförteckning	2
1. Inledning.....	3
2. Lagar, läroplan, förordningar och konventioner	4
2.1 Språklag 2009:600	6
2.2 Skollagen 2010:800.....	7
3. Samisk förskoleverksamhet, pedagogisk omsorg och samisk undervisning i Saepmie	8
4. Samiskprofilerad förskoleverksamhet och pedagogisk omsorg i Dorotea kommun.....	9
5. Samisk undervisning i grundskolan i Dorotea kommun.....	11
6. Samiskprofilerad förskola och pedagogisk omsorgs arbetssätt i Dorotea kommun.....	12
7. Kostenheten	13
8. Samisk samordnare	14
9. Uppföljning och revidering.....	15
10. Referenser	16

1. Inledning

Flerspråkighet är en styrka, forskning visar att inlärning och behärskning av två eller flera språk skapar bättre förutsättningar att lära sig även andra språk. Grunden för barnens språkutveckling och den senare språkkompetensen och identiteten läggs i förskoleålder. Barn och unga är därför en nyckelgrupp i arbetet med att trygga samiskans ställning och fortlevnad.

Att ge barn som tillhör minoriteterna tillgång till minoritetsspråken är den mest effektiva revitaliseringsmetoden. Desto tidigare man kommer i kontakt med ett språk, desto lättare är det att ta det till sig. Grunden för additiv flerspråkighet (inlärning av ett andra språk som inte sker på bekostnad av det första språket) läggs under barnets tidiga barndom och förutsättningarna försämras med barnets stigande ålder (Handbok, 2011).

2. Lagar, läroplan, förordningar och konventioner

Dorotea kommun blev samisk förvaltningskommun den 1 januari 2012 och SFS 2009:724 *Lagen om Nationella minoriteter och minoritetsspråk* skall därmed följas i kommunen. De nationella minoriteterna är samer, sverigefinnar, torndalningar, judar och romer. De nationella minoritetsspråken; samiska, finska, meänkieli, jiddisch och romani chib har utökade rättigheter när det gäller stöd och undervisning i och på sitt modersmål än andra modersmål. Till skillnad från de övriga minoriteterna är samer sedan 1977, ett erkänt utfolk i Sverige.

Enligt lag om Nationella minoriteter och minoritetsspråk (SFS 2009:724) 3 § ska kommuner och regioner informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter och det allmännas ansvar och de föreskrifter som denna lag hänvisar till.

Detsamma gäller statliga förvaltningsmyndigheter vars verksamhet är av betydelse för de nationella minoriteterna eller minoritetsspråken.

4 § I språklagen (2009:600) anges att det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken. Det allmänna ska även i övrigt främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige. Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt.

5 § Förvaltningsmyndigheter ska ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt samråda med minoriteterna i sådana frågor.

Samråd enligt första stycket ska ske genom att förvaltningsmyndigheten för en strukturerad dialog med de nationella minoriteterna i syfte att kunna beakta deras synpunkter och behov i myndighetens beslutsfattande.

5a § Förvaltningsmyndigheter ska särskilt främja barns och ungas möjligheter till inflytande och samråd i frågor som berör dem och anpassa formerna för detta till deras förutsättningar.

5b § Kommuner och regioner ska anta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete. Uppgifter om mål och riktlinjer som har antagits enligt första stycket ska på begäran lämnas till den myndighet som har uppföljningsansvar enligt 20 §.

Minoritetslagens allmänna bestämmelser (3 §-5b §) gäller i hela landet och omfattar samtliga fem nationella minoriteter. Kravet på det allmänna att främja de nationella minoriteternas språk och kultur innebär att aktiva åtgärder ska vidtas.

8 § Enskilda har rätt att använda finska, meänkieli respektive samiska vid sina muntliga och skriftliga kontakter med en förvaltningsmyndighet vars geografiska verksamhetsområde helt eller delvis sammanfaller med minoritetsspråkets förvaltningsområde. Detta gäller i ärenden i vilka den enskilde är part eller ställföreträdare för part, om ärendet har anknytning till förvaltningsområdet. Om den enskilde använder finska, meänkieli eller samiska i ett sådant ärende, är myndigheten skyldig att ge muntligt svar på samma språk. Enskilda som saknar juridiskt biträde har dessutom rätt att på begäran få en skriftlig översättning av beslut och beslutsmotivering i ärendet på finska, meänkieli respektive samiska. Myndigheten ska i övrigt sträva efter att bemöta de enskilda på dessa språk.

11 § Förvaltningsmyndigheter ska verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska, meänkieli respektive samiska där detta behövs i enskildas kontakter med myndigheten.

17 § Rätten för enskilda att i vissa fall erbjudas förskola och viss annan pedagogisk verksamhet på finska, meänkieli eller samiska regleras i 8 kap. 12b § och 25 kap. 5a § skollagen (2010:800).

I Läroplan för förskolan,

Kap. 1 Förskolans värdegrund och uppdrag.

Grundläggande värden, förskolan ingår i skolväsendet och vilar på demokratins grund. Av skollagen (2010:800) framgår att utbildningen i förskolan syftar till att barn ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Förskolan ska även spegla de värden och rättigheter som uttrycks i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).

En likvärdig utbildning, enligt skollagen ska utbildningen vara likvärdig oavsett var i landet den anordnas. Den ska ta hänsyn till barns olika förutsättningar och behov och anpassas till alla barn i förskolan. Det innebär att utbildningen inte kan utformas på samma sätt överallt och att förskolans resurser därför inte ska fördelas lika.

Förskolans uppdrag kommunikation och skapande, barn som tillhör de nationella minoriteterna, där urfolket same ingår, ska även stödjas i sin språkutveckling i sitt nationella minoritetsspråk och främjas i sin utveckling av en kulturell identitet. Förskolan ska därigenom bidra till att skydda och främja de nationella minoriteternas språk och kulturer.

Barn med annat modersmål än svenska ska ges möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål.

I förskolans uppdrag ingår att överföra och utveckla ett kulturarv – värden, traditioner och historia, språk och kunskaper – från en generation till nästa.

Förskolan ska också se till att olika kulturer synliggörs i utbildningen.

Kap. 2.2 Omsorg, utveckling och lärande, förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla.

– både det svenska språket och det egna nationella minoritetsspråket, om barnet tillhör en nationell minoritet.

– både det svenska språket och sitt modersmål, om barnet har ett annat modersmål än svenska.

I artikel 30 i **barnkonventionen**, som Sverige ratificerad 1990 och som blev svensk lag den 1 januari 2020, SFS 2018:1197 (Lag om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter) står det:

I de stater där det finns etniska, religiösa eller språkliga minoriteter eller personer som tillhör ett urfolk, ska ett barn som tillhör en sådan minoritet eller ett sådant urfolk inte förvägras rätten att tillsammans med andra medlemmar av sin grupp ha sitt eget kulturliv, att bekänna sig till och utöva sin egen religion eller att använda sitt eget språk.

År 2010 ratificerades **Minoritetsspråkskonventionen** i Sverige, följande lydelse finns i Artikel 8:

1. att tillhandahålla en väsentlig del av förskoleundervisning på ifrågasvarande landsdels- eller minoritetsspråk.

2.1 Språklag 2009:600

De nationella minoritetsspråken:

8 § Det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken.

14 § Var och en som är bosatt i Sverige ska ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda svenska. Därutöver ska:

1. den som tillhör en nationell minoritet ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda minoritetsspråket.

2.2 Skollagen 2010:800

8 Kap. Förskolan, modersmål: 10 § Förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål.

8 Kap. Förskola på nationella minoritetsspråk: 12b § En hemkommun som ingår i ett förvaltningsområde enligt lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk ska erbjuda barn, vars vårdnadshavare begär det, plats i förskola där hela eller en väsentlig del av utbildningen bedrivs på finska, meänkieli respektive samiska. Vårdnadshavare som ansöker om förskoleplats för sitt barn ska tillfrågas om de önskar plats i sådan förskola som avses i första stycket.

9 Kap. Förskoleklassen, modersmål: 10 § Förskoleklassen ska medverka till att elever med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål.

10 Kap. Grundskolan, modersmålsundervisning: 7 § En elev som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i detta språk om

1. språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet, och
2. eleven har grundläggande kunskaper i språket.

En elev som tillhör någon av de nationella minoriteterna ska erbjudas modersmålsundervisning i elevens nationella minoritetsspråk.

25 Kap. Annan pedagogisk verksamhet: 5a § En kommun som ingår i ett förvaltningsområde enligt lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk och som tillhandahåller sådan verksamhet som avses i 2 eller 5 § ska sträva efter att erbjuda barn, vars vårdnadshavare begär det, plats i sådan verksamhet där hela eller en väsentlig del av verksamheten bedrivs på finska, meänkieli respektive samiska.

Om kommunen erbjuder verksamhet enligt 2 eller 5 § ska vårdnadshavare som ansöker om sådan verksamhet tillfrågas om de önskar plats i verksamhet som bedrivs på finska, meänkieli respektive samiska.

Om en kommun som ingår i ett förvaltningsområde anordnar öppen förskola enligt 3 § ska kommunen, om det finns sådan efterfrågan, sträva efter att erbjuda hela eller en väsentlig del av verksamheten på finska, meänkieli respektive samiska.

Skolförordningen SFS 2011:185, 9 Kap. Grundskolan, språkval: 7 §

Huvudmannen är inte skyldig att anordna undervisning i ett språk som erbjudits som språkval enligt 5 § andra stycket eller 6 § om färre än fem elever väljer språket. Detta gäller dock inte om det språk som avses i 6 § 1 är ett nationellt minoritetsspråk.

12 Kap. Sameskolan, integrerad samisk undervisning i grundskolan:

13 § En huvudman för grundskola får anordna samisk undervisning för samiska elever i sin grundskola, om huvudmannen och Sameskolstyrelsen ingår avtal om det. Med samisk undervisning avses undervisning med samiska inslag och undervisning i samiska utöver den undervisning som anordnas som modersmålsundervisning i samiska.

14 § Utbildningen för de samiska eleverna ska integreras med motsvarande utbildning för andra elever i grundskolan. Den samiska undervisningen får förläggas till tid utanför den garanterade undervisningstiden.

3. Samisk förskoleverksamhet, pedagogisk omsorg och samisk undervisning i Saepmie

De samiska språken är en viktig del av den samiska kulturen, samiska identiteten men hör även samman med traditioner, historia, matvanor och relationen till naturen och hemlandet Saepmie. Enligt Socialstyrelsen lyfter förvaltningskommunerna fram fyra viktiga faktorer för att man skall kunna tillhandahålla en bra äldreomsorg på minoritetsspråk. Dessa faktorer är lika viktiga för att få till en bra förskoleverksamhet och pedagogisk omsorg på minoritetsspråk. Den första faktorn är att samordnaren är engagerad och har språk- och kulturkompetens, god kunskap om minoriteternas behov samt förmåga att kommunicera med berörda chefer och organisationer.

Framgångsfaktorn nummer två är att det finns minst en drivande eldsjäl i förskolepersonalen som jobbar med dessa frågor. Den tredje viktiga faktorn är att vara en attraktiv arbetsgivare. Flera kommuner betonar att när man har fått en engagerad och kunnig enhetschef för en förskola med minoritetsspråksinriktning, så har man även lyckats få tillräckligt med kunnig personal, detta även om rekryteringsläget generellt har varit svårt. Kommunernas tjänstemän framhåller som en fjärde faktor att det även är viktigt att den politiska ledningen har kunskap om lagstiftningen och att det går att lyfta viktiga frågor till berörda politiker.

I Handboken för kommuner, landsting och regioner gällande nationella minoriteters rättigheter skriver de att förskolan spelar en mycket viktig roll för att främja barns tillgång till sitt språk och sin kultur. När det gäller samiska, finska och meänkieli ger minoritetslagen särskilda rättigheter inom förskolan. Att främja minoriteters språk och kultur handlar också om att arbeta för att synliggöra dessa i samhället och öka den allmänna medvetenheten om minoritetsfrågor (Handboken, 2011). Skolan är mycket viktig i arbetet för att

främja de nationella minoriteternas språk och kultur även om skolan inte nämns i minoritetslagstiftningen. Elever som tillhör någon av de nationella minoriteterna har utökade rättigheter till modersmålsundervisning. Att främja minoriteters språk och kultur handlar också om att arbeta för att synliggöra dessa i samhället och öka den allmänna medvetenheten (Handboken, 2013).

4. Samiskprofilerad förskoleverksamhet och pedagogisk omsorg i Dorotea kommun

Språk skapar delaktighet, kulturtillhörighet och fungerar som medel i samspel samt lärande. Det är via språket som vi gör oss förstådda och förstår vår omvärld. Språkutvecklingen är en livslång process som börjar före födseln, förmågan att lära sig språk har barnet då det föds, men det beror på omgivningen hur språket växer och utvecklas (Broschyr, Ge ditt barn en gåva). Dorotea kommun skall arbeta aktivt för att bemöta behoven gällande de samiska barnen och bemöta SFS 2009:724. Målgruppen i Dorotea kommun är liten och kan vara geografiskt spridd, det kan bli en utmaning i minoritetsarbetet.

Kommunen är skyldig att säkerställa att det finns förskoleverksamhet helt eller en väsentlig del på samiska. Om det saknas personal som behärskar samiska är kommunen skyldig att vidta aktiva åtgärder för att ombesörja detta (Rapport om användning av statsbidraget). Kommuner i förvaltningsområden ska arbeta medvetet och planmässigt med att organisera förskoleverksamhet helt eller en väsentlig del på samiska, där språk- och kulturinventering, samråd och information är högst relevanta (Handboken, 2011). Dessutom bör tydlig information om möjligheten att välja samisk förskoleverksamhet/pedagogisk omsorg ges på ansökningsblanketten, kommunens hemsida och broschyrer. Kommunerna bör klargöra att förskoleverksamhet på samiska är något som erbjuds de samiska barn som vill ha det och gärna ställa en direkt fråga till föräldrarna om sådan verksamhet önskas (Handboken, 2011).

Riktlinjer, åtgärder, kort- och långsiktiga mål:

- Samiska barn skall erbjudas förskoleverksamhet helt eller en väsentlig del på samiska, dvs på den samiskprofilerade förskoleavdelningen Björnen.
- Kommunen skall sträva efter att erbjuda samiska barn inom pedagogiska omsorgen, Rävlyan, helt eller en väsentlig del på samiska.
- Målet är att minst en samisktalande och kulturkompetent förskolepersonal på 100% skall finnas anställd inom Dorotea kommun, för att kunna tillgodose behovet både på den samiskprofilerande förskoleavdelningen och den pedagogiska omsorgen i Borgafjäll. Rektor fördelar tjänstgörighetstiden mellan verksamheterna.
- Om det saknas personal som behärskar samiska är kommunen skyldig att vidta aktiva åtgärder för att ombesörja detta.

VERKSAMHETSPLAN - samiskprofilering barn, unga och elever

Datum: 2022-12-21

- Förskolepersonal skall kunna placeras om inom egen organisation, beroende på vart behoven finns.
- Personalen på samiskprofilerade förskoleavdelningen och pedagogiska omsorgen skall jobba för de samiska barnens flerspråkighet och modersmål. Verksamheterna skall arbeta med den samiska kulturen och samiska traditioner som hör samman med samiska språket.
- Förskolepersonal skall ges tillfälle att få information och fortbildning i samisk språk- och kulturförståelse, för att öka förståelsen och kunskapen om samer. Fokus skall vara på den personal som jobbar på den samiskprofilerade förskoleavdelningen och pedagogiska omsorgen.
- Förskolepersonal skall arbeta för att lägga grunden för alla barns förståelse för olika språk och kulturer, inklusive urfolkets samernas språk och kultur.
- Dorotea kommun bör se fördelar med utbyte av kunskap, lösningar och samarbete mellan andra närliggande samiska förvaltningskommuner.
- Dorotea kommun skall, vid rekrytering av ny pedagogisk personal och nya lärare, se samiska språk och samisk kultur som meriterande.
- Dorotea kommun skall erbjuda generell information om minoritetslagstiftningen på samiska och svenska både på kommunens hemsida och via broschyrer.
- Samiska föräldrarna skall kunna ansöka om förskoleverksamhet och pedagogisk omsorg på samiska via ansökningsblanketten.
- Översätta beslut och information till samiska och se till att tolk finns om så önskas.
- Se över om man behöver köpa in, låna eller hyra kompletterande/tekniska hjälpmedel.
- Det skall finnas samiska inomhus- och utomhusmiljöer i anslutningen till samiskprofilerade förskoleavdelningen och pedagogiska omsorgen i Borgafjäll.
- Samiska barn skall få möjligheten att delta på språkbad och på språk- och kulturveckor på annan ort, för att stärka sin identitet, kultur och flerspråkighet. Rektor beslutar i ärendet.
- Tillsätta en samisk förskolearbetsgrupp, bestående av förskolechef, förskolepersonal, samiska föräldrar och samisk samordnare. Den samiska förskolearbetsgruppen skall träffas kontinuerligt för att planera och samråda om den samiskprofilerade verksamheten, exempelvis teman, aktiviteter, övriga önskemål.

5. Samisk undervisning i grundskolan i Dorotea kommun

Skolan är mycket viktig i arbetet för att främja de nationella minoriteternas språk och kultur. Elever som tillhör någon av de nationella minoriteterna har utökade rättigheter till modersmålsundervisning. Skolan är skyldig att anordna undervisning i de nationella minoritetsspråken (Handbok, 2013).

Skollagen säger att eleverna ska kunna välja att läsa språk i grundskolan, därför skall Dorotea kommun erbjuda samiska i modersmål och språkval för de samiska eleverna. Det handlar om att värna om språket och kulturen. Språket har en viktig sammanhållande funktion och stärker den enskilde eleven, många av de samiska traditionella kunskaperna finns bevarade i språket.

Förskolan och skolan har ett särskilt ansvar för att de nationella minoriteternas språk och kultur hålls levande. Det gäller undervisning om minoriteternas språk, kultur, religion och historia, men också undervisning i minoritetsspråken. De nationella minoriteterna har bott i Sverige under lång tid, de har en egen religiös, språklig eller kulturell tillhörighet och det är en viktig del av deras historia och kulturarv som alla elever ska ha kunskap om. Efter genomgången grundskola ska varje elev ha fått kunskaper om de nationella minoriteternas kultur, språk, religion och historia. Kunskapsmålen återfinns i läroplanen (Skolverket, Nationella minoriteter i förskola, förskoleklass och skola).

Riktlinjer, åtgärder, kort- och långsiktiga mål:

- Grundskolan skall arbeta för de samiska barnens modersmål och underlätta för barnens flerspråkighet.
- Förskoleklass skall arbeta för de samiska barnens modersmål och underlätta för barnens flerspråkighet.
- Fritids skall sträva efter att skapa förutsättningar att använda samiska samt uttrycka sig genom olika estetiska former.
- Samiskt språk och kultur skall vara ett naturligt inslag i grundskolan i Dorotea kommun.
- Se över om man behöver köpa in, låna eller hyra tekniska/kompletterande hjälpmedel.
- Ansökningsblankett gällande modersmål skall finnas inom grundskolan.
- Erbjuder generell information om rättigheterna till modersmål och samisk integrerad undervisning på kommunens hemsida.
- Att lärare inom grundskolan bör ges tillfälle att få information och fortbildning i samisk språk- och kulturförståelse, för att öka förståelsen och kunskapen om samer.
- Dorotea kommun skall vid behov se fördelar med utbyte av kunskap, lösningar och samarbete mellan andra närliggande samiska förvaltningskommuner.

- Dorotea kommun skall erbjuda samiska i språkval och modersmål för samiska elever.
- Skolan skall ansöka till Sameskolstyrelsen om samisk integrerad undervisning och teckna avtal, om så att en förälder önskar det till sitt barn i Dorotea kommun.
- Samiska elever skall få möjligheten att delta på språkbad och på språk- och kulturveckor på annan ort, för att stärka sin identitet, kultur och flerspråkighet. Rektor beslutar i ärendet och hela elevens skolsituation skall tas i beaktande vid beslutet.
- Samiska elever skall få möjligheten till ledigt för att ta till sig traditionell kunskap på annan plats än skolan för kulturbärande lärande. Rektor beslutar i ärendet och hela elevens skolsituation skall tas i beaktande vid beslutet.
- Att möjliggöra så att samiska elever kan delta på samiska språk- och kulturarrangemang i kommunen, samt närliggande kommuner. Rektor beslutar i ärendet och hela elevens skolsituation skall tas i beaktande vid beslutet.
- Rektorer (ev. andra funktioner) och vårdnadshavare till samiska elever skall träffas en gång per/läsår på ett samiskt föräldramöte för att informera och samråda om modersmålsundervisningen samt annan skolaktivitet som stöder och främjar elevernas språk och kultur.

6. Samiskprofilerad förskola och pedagogisk omsorgs arbetssätt i Dorotea kommune

Samiskprofilerade förskoleavdelningen och pedagogiska omsorg skall stötta samiska barns språkliga och sociala kompetens genom målsättningar, aktiviteter, gemensamma upplevelser och samhörighet.

Samiskprofilerad förskoleverksamhet och pedagogiska omsorg är till för att de samiska barnen skall få en likvärdig pedagogisk verksamhet. Den skall stärka barnens identitet som samer med att använda samiska språket, förmedla samisk kultur, levnadssätt och sociala förhållanden. Naturen och de 8-årstiderna skall vara ett ordinarie inslag i samiskprofilerad förskoleverksamhet/pedagogisk omsorg. Samiskprofilerad förskoleverksamhet och pedagogisk omsorg skall vara uppbyggd med samisk inne- och utomhus miljö, detta ställer ett krav på närhet av naturen och skogen. Inomhus är det viktigt att avdelningen har en samisk prägel som är synlig som tydliggör identitet, ger impulser till kreativitet och skaparglädje samtidigt som det kan ge ökad språkmedvetenhet. Inom förskola/pedagogisk omsorg skall aktivt arbete bedrivas för att samiskspråkiga barn ska ges möjlighet att bli och förbli flerspråkiga. Samisktalande personal och övrig förskolepersonal skall ha god språk- och kulturkompetens. En annan förutsättning är god tillgång till litteratur samt annat material som stimulerar och vidareutvecklar personalens pedagogiska möjligheter. En viktig aspekt är även att övriga barn får möjlighet att bekanta sig med de samiska språken och kulturen.

Medvetenhet om det egna kulturarvet och delaktighet i andras kultur bidrar till att barnen utvecklar sin förmåga att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar.

Att vistas i en miljö där personal och barn talar ens modersmål och har gemensamma erfarenheter betyder mycket för barnens välbefinnande. Det är inte bara den språkliga delen som är viktig utan också de kulturella symbolerna.

Riktlinjer, åtgärder, kort- och långsiktiga mål:

- Samiska barn skall dagligen få del av samiska traditioner såsom språk och kultur genom kommunens förskoleverksamhet och pedagogisk omsorg.
- Dagliga aktiva språkarbeten med fokus på samiska språket och kulturen, exempelvis samiskt årshjul med teman.
- Samiska barn skall få tala, samtala och höra sitt modersmål dagligen, digitala lösningar skall kunna användas.
- Att samiska barn får möjlighet att slöjda och se/känna på samisk slöjd.
- Att böcker och annat samiskt pedagogiskt material skall finnas tillgängligt på den samiskprofilerade förskoleverksamheten och pedagogiska omsorgen.
- Att möjliggöra så att samiska barnen kan delta på samiska språk- och kulturarrangemang i kommunen, samt närliggande kommuner.

7. Kostenheten

Enligt Livsmedelsverket är måltiderna i förskolan dagens höjdpunkter! Goda och bra måltider bidrar till matglädje, gemenskap och en trivsamt stämning. Dessutom kan måltiderna användas som ett pedagogiskt verktyg. En satsning på bra mat i förskolan är därför en satsning på hela verksamheten. Förskolan har unika möjligheter att på ett positivt och naturligt sätt främja en hälsosam livsstil med bra matvanor hos barnen. En måltid är mer än maten på tallriken, det är en viktig del av den samiska kulturen.

Traditionell samisk mat kan sammanfattas med två ord; kött och fisk. Fisken äts; färsk genom att kokas eller stekas, saltad, torkad och rökt, fiskrommen tas även tillvara. Därutöver äter man mycket renkött, både färskt, torkat och konserverat enligt gamla metoder. Av renen tog man vara på allt och de kunskaperna lever fortfarande. De samiska maträtterna har inte förändrats, men nya maträtter har kommit in genom influenser utifrån (www.samer.se).

Riktlinjer, åtgärder, kort- och långsiktiga mål:

- Servera samisk mat på den samiskprofilerade förskoleavdelningen, mot inlämnat kostintyg.
- Sträva efter att servera samisk mat på den samiskprofilerade pedagogiska omsorgen, mot inlämnat kostintyg.
- Servera ”mindre” samiska inslag, vid mellanmål till samiska barnen.

- Eftersträva att det finns samiska råvaror vid upphandlingar.
- Servera samisk mat på grundskolan och inom förskolan samt pedagogisk omsorg på samernas nationaldag, eventuellt fler serveringar under läsåret.

8. Samisk samordnare

Samiska samordnaren har en viktig roll när det gäller samisk förvaltningskommun. Samiska samordnaren arbetar utifrån SFS 2009:724, samrådsgruppen, minoritetshandlingsplanen samt språk- och kulturinventeringen. Samordnaren har ofta en stor lokalkännedom i kommunen och känner till den samiska befolkningen och är därav till stor hjälp, samordnaren skall besitta både språk- och kulturkompetens. Det är av stor vikt att ett bra samarbete och dialog med berörda parter fortlöper.

Riktlinjer, åtgärder, kort- och långsiktiga mål:

- Samordnaren skall möjliggöra och ordna med aktiviteter som framhåller, samisk kultur och samiskt språk för de samiska barnen.
- Språk- och kulturinventera befintliga språkresurser bland förskolepersonal.
- Språk- och kulturinventera nuvarande behov och försöka inventera kommande behov inom samiskprofilerad förskoleverksamhet/pedagogisk omsorg.
- Arbeta och planera med berörda parter för att kunna bemöta önskemål och efterfrågan på samiskprofilerad förskoleverksamhet och pedagogisk omsorg.
- Samordnaren skall vara behjälplig gällande fortbildning av personal inom förskola.
- Eftersträva att anordna samiska miljöer i anslutning till förskoleverksamheten och pedagogiska omsorgen.
- Vara behjälplig att ordna med broschyrer samt ny information om minoritetsspråkslagstiftningen både i tryckt form och på kommunens hemsida.
- Samordnaren bör årligen besöka förskoleavdelningarna och pedagogiska omsorgen för att synliggöra samernas språk, kultur och historia. Utformning skall ske i samråd med förskolechef.
- Samisk samordnare bör årligen ge fördjupade kunskaper om samer och samisk kultur, historia, religion etc. inom grundskolan i Dorotea kommun. Detta för att ytterligare stärka upp kunskaper om samer. Utformning skall ske i samråd med rektorerna.
- Anordna Barnens Rajd från Sameslöjdstiftelsen vart 3:e år (2021, 2024 osv.) för alla förskolebarn och elever i Dorotea kommun tillsammans med berörda parter.

9. Uppföljning och revidering

Denna verksamhetsplan skall följas upp och revideras vart 4:e år precis som verksamhetsplanen för samiskprofilerad äldreomsorg och minoritetshandlingsplanen. Nästa revideringen sker 2026/2027, så att denna verksamhetsplan följer mandatperioden i Dorotea kommun. Samordnaren är sammankallande och planen revideras tillsammans med skolchef, rektorer inom förskola och grundskola, kostchef och kanslichef. Verksamhetsplanen skall sedan samrådas med samiska samrådsgruppen och den samiska förskolearbetsgruppen. Verksamhetsplanen är ett dynamiskt verktyg och smärre justeringar/uppdateringar under planperioden kan ske.

10. Referenser

Broschyr. Förskoleverksamhet, - nationella minoriteter, -språk och kultur.

Broschyr. Ge ditt barn en gåva. Anna Lapsellesi Lahja.

Broschyr, Nationella minoriteter i förskola, förskoleklass och skola, Skolverket.

Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk med författningskommentarer.

<http://minoritet.se/5102>

Minoritetshandlingsplanen i Dorotea kommun 2023-2026.

Nationella minoriteters rättigheter. En handbok för kommuner, landsting och regioner.

<https://minoritet.se/5105>

Rapport om användningen av statsbidraget för förvaltningsområdena för finska, meänkieli och samiska samt förslag till riktlinjer. Länsstyrelsen Stockholm.

Rapport, Socialstyrelsen, Äldreomsorg på minoritetsspråk, 2015.

Språk- och kulturinventering gjord år 2022 i Dorotea kommun.

www.livsmedelsverket.se

www.samer.se